

MÓN

LA POR DE L'ESPERANÇA

"A cabe d'arribar de Battambang i per poder saber les conseqüències del que s'hi ha esdevingut, vaig anar a visitar dos hospitals.

En el primer em vaig trobar, només entrar, amb una nena d'onze anys. Quan anava al mercat li va explotar una mina en l'esquena i s'ha quedat paralitzada. La situació allí era horrible, abarrotats de ferits. El que més em va impressionar fou veure la gran depressió dels mutilats recents. I em pregunte quants morts... Amb els atacs dels últims dies, s'han produït en dues províncies del nord uns 60.000 desplaçats. Veient això et cau l'ànima als peus perquè penses que la pau continua sent un somni que no arribarà mai a ser possible. Aquí la vida és inseparable de la mort..." Cambodja 1995. Aquest fragment forma part de la correspondència que mantenen dos jesuïtes molt lligats al país asiàtic; Quique Figaredo (de Gijón) i Joaqui Salord (de Menorca). És una carta recent que descriu perfectament la situació d'un país on oficialment es van firmar els acords de París. En el referons hi ha el record inesborrable d'aquell 17 d'abril de 1975 en què va donar començament un dels genocidis més cruentos que coneix la història; el portat a terme pels terribles khmers roigs. Ara es compleixen vint anys.

Dues dècades després, la població viu encara amb el temor que la violència dels khmers roigs es reproduïxi. La por no és gratuïta. Vuit de les vint-i-una províncies cambodjanes continuen totalment controlades per aquests radicals comunistes i desenes de grups armats en guerrilla operen en la resta del territori. L'hermetisme de les zones del nord sota domini khmer és absolut i les notícies que vénen són sempre molt confuses. Diuen que s'ha abolit el diner i que fins i tot han creat la pròpia xarxa educativa d'escoles. El que sí que sembla confirmat és que helicòpters del Govern van bombardejar recentment posicions khmers i han provocat milers de desplaçats interns, segons es va poder saber d'organitzacions humanitàries establertes en el país.

D'altra banda, a Cambodja les mines tampoc no saben de pau ni d'alto-el-foc i continuen explotant diàriament i deixant al darrere una reguera de morts i de mutilats. L'organització humanitària Handicap Internacional assegura que hi ha encara entre cinc i deu milions de mines enterrades al país. Una mina per habitant. En un dels ambulatoris creats per aquesta entitat, el de Kompong Chan, es van realitzar 66 amputacions en el mes de gener com a conseqüència d'explosions de mines. Handicap Internacional estima que mensualment s'efectuen de 300 a 600 amputacions. Les xifres oficials de mutilats a Cambodja sumen 35.000 casos. Les no oficials pugen a 200.000.

L'estació de les pluges tampoc no ajuda massa enguany. En unes zones del país van arribar massa tard i no van poder evitar que els brots

El 17 d'abril de 1995 farà vint anys de l'entrada dels khmers roigs en la capital cambodjana de Phnom Penh. Aquell dia, considerat pels radicals comunistes com el primer dia de l'any zero de la reconstrucció, va donar començament un dels genocidis més cruentos que coneix la història. En els quatre anys següents van ser assassinats dos dels sis milions de persones que vivien a Cambodja. Tot i la firma de la pau, aquesta mai no es va fer realitat. La situació actual és especialment dramàtica.

d'arròs s'assecaren abans de poder transplantar-los. En altres zones properes al riu es van produir inundacions primerenques i l'arròs es va ofegar. En uns casos per sequera i en d'altres per excés d'aigua, a penes hi haurà collita. Així li ho va confirmar a Joaqui Salord la germana Ath, una monja cambodjana membre del Servei Jesuïta als Refugiats (el JRS), en una carta que va rebre el mes passat: "En 18 de les 21 províncies pràcticament s'ha perdut la collita i calculem que faltaran 300.000 tones d'arròs per a cobrir les necessitats de Cambodja enguany. Temem que aquesta nova misèria que se'ns acosta, juntament amb els atacs continus dels khmers roigs desencadene més violència, bandositat i problemes socials de tot tipus."

Les ferides no arribaren mai a cicatritzar a Cambodja, justament ara que fa vint anys de l'entrada dels khmers roigs en la seua capital, Phnom Penh. Aquell 17 d'abril de 1975 que els radicals comunistes consideraren com el primer dia de l'any zero de la reconstrucció, va donar començament un dels experiments polític-socials més sinistres de què se'n té notícia. Durant quatre anys el terror es va deturar a Cambodja. En aquest temps es calcula que van ser assassinats dos dels sis milions de persones que vivien al país. El genocidi va causar una ruptura social tan devastadora que segurament no hi hagué família que no quedara delmada entre 1975 i 1978. La pretesa restauració de la cultura rural cambodjana per part dels khmers roigs no havia de deixar cap clivella del passat més immediat caracteritzat per l'opressió i les influències estrangeres. El visionari règim del seu líder Pol Pot va decidir crear un home nou a costa de l'extermini de l'anterior.

Una història trencada. La història de Cambodja és una història de dolor i de passió. Entre la que fou una de les més esplendoroses cultures asiàtiques i el país que avui forma part d'aquesta interminable llista de cua dels països més pobres del món, hi ha 800 anys de contínues invasions i conflictes. Després de la marxa dels francesos i la proclamació posterior de la independència el 1953 tot va continuar igual. Durant molts anys es van donar prou motius perquè grups comunistes insurgents influenciats per la revolució cultural xinesa es plantejaren canviar les coses. El contrast entre la pomposa i colonial Phnom Penh i la misèria de les zones rurals va ser un argument més que suficient per a provocar els primers recels. El detonant definitiu per al seu alçament en armes els el van proporcionar els americans amb els bombardeigs secrets ordenats pel president Nixon sobre posicions cambodjanes.

L'estat major nord-americà temia un increment de l'ofensiva comunista sobre Saigon des dels santuaris de Cambodja oriental i va convèncer el president nord-americà de destruir-

los. Però no hi van tenir en compte els mateixos cambodjans. La coneguda com operació desdèjuni es va saldar amb la mort de 200.000 camperols. El príncep Sihanouk, destituït poc de temps abans, va denunciar el fet davant la comunitat internacional, però aquest mateix dia el nou dirigent cambodjà, el dretà Lon Nol, s'aliava amb els Estats Units. En cap cas van poder impedir que els khmers roigs anaren fent proselitisme pel camp i collant cada volta més el setge sobre Phnom Penh.

El 17 d'abril de 1975 van arribar a la capital i el poble els va rebre com a alliberadors sense la menor sospita del futur que els esperava. L'endemà els khmers van ordenar de desallotjar la ciutat amb l'excusa de fer un escorcoll d'armes. La gent ja no tornaria a les seues cases. Els van portar a camps de treball. Els malalts dels hospitals foren obligats a eixir pel seu peu. Molts van morir. La ciutat va quedar sense vida, buida. Phnom Penh, que als anys seixanta era una destinació turística per a rics, senyorial i colonial, es va convertir en una ciutat fantasma.

En els dies, setmanes, mesos i anys posteriors, els khmers van destruir i matar indiscriminadament tot aquell qui haguera rebut una educació estrangera, tot aquell qui haguera passat per la universitat, tot aquell que parlara francès, professors, metges... 26.000 alumnes de medicina van ser executats. El bisbe de Cambodja, les monges i tots els catequistes líders de les comunitats cristianes van córrer la mateixa sort.

A Choeung Ek, als afores de la capital, un dels camps d'extermini que utilitzaven el homes de Pol Pot pot ser visitat i ha quedat per sempre com a testimoni mut d'aquell infern. Alguns centenars de calaveres de presoners assassinats presideixen un monument central esquitxat de fosses comunes. Però hi ha prou amb acostar-se al museu de Tuol Sleng, un antic institut de batxillerat de Phnom Penh, per adonar-se de la magnitud del drama. La vella escola convertida en un centre de tortura i detenció pels khmers és ara el museu dels horrors. A les cel·les trobaren la mort uns 27.000 cambodjans l'únic delictes dels quals era estar "contaminats" per la influència exterior i no ser partícips de la nova utopia rural.

El 9 de gener de 1979, quatre anys després, milers de soldats vietnamites armats fins les dents entraven als carrers de Phnom Penh per restaurar la raó. El país veí no va abandonar Cambodja fins 1989. L'excessiva prolongació de la seua estada va motivar que els qui en principi els havien vist com a alliberadors a l'últim els consideraren com a colonitzadors. En l'interior del país, el conflicte armat continu amb la formació de guerrilles, mentre paral·lelament es constituïen uns altres grups opositors a la presència vietnamita, entre ells el Govern en l'exili del príncep Sihanouk, reconegut legitimament per l'ONU i que va arribar a tenir com a soci

L'antic institut de batxillerat de Tuol Sleng és ara el museu de l'horror. En les seves cel·les hi van trobar la mort 27.000 cambodjans.

Les xifres oficials de mutilats de Cambodja sumen 35.000 casos. Les no oficials pugen a 200.000. Mensualment s'efectuen entre 300 i 600 amputacions.

El poble cambodjà és bàsicament de confessió budista. Tot i això, la repressió dels khmers roigs també va alcançar els practicants d'aquesta religió.

els mateixos khmers roigs: Vietnam era en aquell moment l'enemic comú. El món i la mateixa Organització de les Nacions Unides desconeixia de moment el genocidi de Cambodja i fins i tot els bombardeigs secrets de Nixon fins que un sacerdot periodista va traure la veritat a la llum en el seu llibre *Any zero*.

A final de novembre de 1991 es va signar la pau i l'ONU hi envià el major desplegament de cascs blaus conegut fins ara. 22.000 homes es van desplaçar a Cambodja per garantir un acord de pau que comportava principalment la repatriació dels 400.000 refugiats, el desarmament i la celebració d'unes eleccions democràtiques.

Al setembre de 1993, els últims cascs blaus de l'ONU, garants dels acords de pau signats al 1991, abandonaren el país i donaren, així, caràcter oficial a la presumpta pacificació. Però el fet és que els khmers roigs mai no s'han resignat a acceptar el paper de derrotats i sota diferents criteris no tots van acceptar els acords de pau. El país depèn de l'ajuda internacional, i vuitanta organitzacions humanitàries presten actualment la seua col·laboració a Cambodja. El jesuïta Joaquí Salord creu que el dia que la pau regne a Cambodja, quedarà encara una cosa més difícil de fer: la reconciliació.

Els refugiats. Un dels principals problemes que es van plantejar en el procés de pau obert a Cambodja era el de la repatriació dels 400.000 refugiats que s'allotjaven en els vuit campaments que es distribuïen al llarg de dos-cents quilòmetres de la frontera tailandesa. L'abril de 1993 se celebrà una festa amb la presència de la televisió per a commemorar el tancament de l'últim camp. La repatriació, sobre el paper, havia estat un èxit, però la realitat era una altra ben diferent. Salord qualifica com "vergonyosa" la repatriació dels refugiats que va portar a terme l'ONU perquè entén que aquest organisme va ser incapaç de trobar solucions globals al problema i que en cap cas es van complir les normes que la mateixa ONU estableix per a la repatriació de refugiats.

Des del punt de vista personal, el jesuïta sí que se sent satisfet pel treball realitzat pel JRS. "Treballàvem en 210 pobles formant cooperatives per a què ells mateixos s'organitzaren i pogueren comercialitzar l'arròs i el sucre", diu Salord. El JRS posà en funcionament una escola de formació professional per a mutilats, i també un projecte de construcció de pous, i un altre d'estanys naturals comunitaris d'emmagatzematge de l'aigua per al ramat durant la sequera. Es va crear un banc de vaques i un altre d'arròs, i també unes altres iniciatives relacionades amb el desenvolupament de la dona, i en particular de les vídues. Ara, un altre espanyol, el jesuïta de Gijón Quique Figaredo, encapçala el projecte que JRS signà amb el Govern durant sis anys i que acaba el 1997.

Xavier Sulé